

Serie Welzijn

Ondanks systemen zoals KoeKompas miste Nederland nog een dierwelzijnsscore die aansluit bij het Europese Welfare Quality. Veeteelt besteedt in een vierluik aandacht aan het praktijkproject Welzijnsmonitor, waarbij de sector ervaring opdoet met criteria die het welzijn beïnvloeden en die later mogelijk onderdeel worden van KoeKompas.

Deel 1: **Voer en water**

Deel 2: **Huisvesting**

Deel 3: **Diergezondheid**

Deel 4: **Gedrag**

Klauwverzorger Onno Jansma: 'Elke koe met een blokje of verbandje moet terug naar de bekapbox'

Locomotie sleutel in welzijn

Dikwijls ontbreekt een goede registratie om de diergezondheid te verbeteren, zo blijkt uit het project Welzijnsmonitor. Het scoren van locomotie is waardevol als criterium voor het totale management op het bedrijf en daarmee voor het welzijn van de koe.

tekst **Florus Pelikaan**

Het verband tussen diergezondheid en dierwelzijn heeft nauwelijks uitleg, maar een gemakkelijke factor is diergezondheid zeker niet. 'Voor het verbeteren van de score voor dierwelzijn is het vaker schoonmaken van de waterbakken of het aanschuiven van voer het laaghangende fruit, maar vanuit diergezondheid liggen verbeterpunten veel gecompliceerder', introduceert Bert Snel – namens DLV een van de begeleiders van het project Welzijnsmonitor – het onderwerp. 'En dat begint bij de registratie', vult dierenarts Folkert Mulder van Dierenartsencentrum Oosterwolde aan. Hij fungeerde als waarnemer van de groep met vijftien deelnemende veehouders in het noorden.

'In algemene zin gesproken schort het vaak aan een goede registratie van aandoeningen en ziektes en dan is het ook lastig om te verbeteren', zegt Mulder. 'Daarom hebben wij als dierenartspraktijk simpele turflijstjes waarop veehouders in bijvoorbeeld de kalverstal de frequentie van diarree kunnen bijhouden.'

Locomotie verraadt management

Binnen het praktijkproject is in opdracht en met financiering van de overheid en de sector, medegefinancierd door Zuivel-NL, gewerkt aan een praktische welzijnscore. Onder de naam KoeKompas Bèta bevat deze manier van scoren extra welzijnsriteria ten opzichte van het huidige KoeKompas.

Vanwege de dikwijls matige dierziekte-registratie op bedrijven wordt binnen KoeKompas Bèta bijvoorbeeld het aantal

hoogcelgetalkoeien genoteerd vanaf de mpr-uitslag in plaats van het aantal mastitisgevallen dat de veehouder moet opgeven. 'Bij een veehouder die nauwkeurig registreert, zegt het aantal mastitisgevallen meer over de uiergezondheid. Maar in alle andere gevallen is het aantal koeien met een celgetal hoger dan 400.000 betrouwbaarder dan met de vinger in de lucht het aantal mastitisgevallen schatten', stelt Mulder.

In algemene zin gesproken zijn diarree en mastitis lastige aandoeningen voor algemene adviezen en was binnen het project een bedrijfsspecifieke aanpak nodig. Een onderwerp dat binnen de groepsgesprekken daardoor centraal kwam te staan was locomotie, de manier en snelheid van lopen van een koe. Het scoren van een willekeurige groep koeien voor onder andere locomotie is ook een onderscheidend onderdeel van KoeKompas Bèta. 'De locomotie van de koeien zegt erg veel over het totale management en daarmee dus ook over het welzijn voor de koe', vertelt Mulder.

Zelfstandig klauwverzorger Onno Jansma valt hem bij. 'Een voorzichtige stap kan wijzen op te gladde roosters, maar ook op te weinig liggen en daarmee dus op een verkeerde afstelling of maatvoering van de ligbox. En lage locomotiescores door bijvoorbeeld mortellaro wijzen dikwijls op te weinig preventie van de veehouder. Kreupel lopen zorgt er vervolgens voor dat koeien niet gemakkelijk gaan liggen en opstaan of zelfs onder de boxafscheiding terechtkomen.' Eventuele huidbeschadigingen die daaruit

volgen, scoort de waarnemer ook, net als bijvoorbeeld pensvulling en conditiescore. Zo hangt alles aan elkaar, met locomotie als centrale noemer.

Groepsgevoel werkt

'Er is gewoon ontzettend veel terug te voeren op locomotie en de scores zijn minder afhankelijk van het moment dan bijvoorbeeld diarree en hygiëne, waar een perceel nieuw gras invloed op kan hebben', stelt Mulder.

Overigens wil dit niet zeggen dat de individuele hygiënescore, die ook onderdeel uitmaakt van KoeKompas Bèta, geen verbeterpunten op kan leveren. 'Bij een veehouder waar de koeien relatief vies waren, bleek de mestschuif al jaren vier keer per dag door de stal te gaan, terwijl er inmiddels vijftig koeien meer in zaten', vertelt Paul Oosterhuis, procesbegeleider vanuit DLV. 'Geen onwil van de veehouder, maar gewoonte. Nu gaat de mestschuif zes keer per dag en zijn de koeien veel schoner, wat ook weer invloed kan hebben op de diergezondheid en dus op het welzijn.'

Volgens Oosterhuis maken de unieke, individuele observaties van koeien niet alleen echt inzichtelijk hoe het management en welzijn verzorgd is, maar zorgen ze ook voor verbeteringen. 'Als iets betrouwbaar in een getal wordt uitgedrukt, wil je goed scoren. Bovendien wilden de veehouders de cijfers van andere bedrijven zien en het beste bedrijf uit de groep bezoeken om de bedrijfsvoering te bekijken. Dit is precies de prikkel die je in zo'n groep wilt bewerkstel-

ligen', stelt Oosterhuis. Dat groepsgevoel werkt, bewees ook een gezamenlijke workshop over ideale boxmaten. Het zorgde er volgens Oosterhuis voor dat vrijwel alle deelnemers met de boxafstelling aan de slag zijn gegaan. En in de volgende beoordelingsronde was het aantal huidbeschadigingen fors afgenomen.

Onthoornen telt negatief

Volgens Bert Snel is er in het noorden in vergelijking met de andere groepen veel gediscussieerd. Een punt van discussie was bijvoorbeeld onthoornen, dat negatief meetelt in de dierwelzijnsscore. 'Enerzijds is onthoornen een ingreep, maar niet onthoornen zorgt ervoor dat koeien in de stal schade bij elkaar aanbrengen. Binnen het Europese beoordelingssysteem Welfare Quality, waar wij met KoeKompas Bèta 80 procent correlatie mee moeten hebben, is het uitgangspunt echter dat een dier zich ook met hoorns natuurlijk moet kunnen gedragen', stelt Snel. 'Daarom weegt onthoornen negatief mee. Alleen door hoornloze stieren in te zetten kun je binnen de module diergezondheid van KoeKompas Bèta daardoor maximaal scoren.'

Terug naar de locomotie van koeien, want daar bleek binnen de module diergezondheid ook het vaakst verbetering te halen. 'We kwamen vaak uit bij preventie en meer protocollair en planmatig werken', vertelt Oosterhuis. Jansma vult aan: 'Bij de helft van mijn klanten vul ik DigiKlauw in, maar slechts een handvol gebruikt het echt. Elke koe die een blokje of verbandje krijgt, moet terugkomen in de bekapbox ook al loopt ze goed. En een veehouder die pas bij vijf kreuple koeien de klauwverzorger belt, loopt bij minstens vier achter de feiten aan.' |

Gerben Smeenk: 'Gemengd voeren verminderde de variatie in mest'

Op een aantal ongevraagde momenten een objectieve beoordeling op tal van onderdelen van het bedrijf. Dat is wat Gerben Smeenk uit Makkinga aansprak in het praktijkproject Welzijnsmonitor. 'We hebben de lat hoog liggen en zijn altijd gemotiveerd om dingen te verbe-

teren. In het project kwam een aantal mooie verbetermogelijkheden boven-drijven.'

De Friese veehouder, die 140 koeien melkt, geeft een kleine bloemlezing en benoemt het verhogen van het voerhek, het vervangen van de waterbakken en het verplaatsen en vervangen van de knieboom. 'En uit het observeren van de groep individuele koeien kwam naar voren dat we te veel variatie in mest hadden. Analyserend kwamen we als oorzaak uit bij ons voersysteem, de doseerwagen met gebruik van krachtvoer in het rantsoen. Daarom zijn we nu gemengd gaan voeren en is de variatie in mestscore sterk verminderd.'

Smeenk twijfelde niet om de verbeterpunten, die hij zorgvuldig besprak met

de eigen dierenarts, op te pakken. 'De verbeterpunten dragen bij aan de gezondheid van het dier en daarmee aan de portemonnee van mij als veehouder.' Richting de toekomst ziet Smeenk wel uitdaging als het systeem groter wordt opgepakt: de objectiviteit van beoordelen borgen en een goede uitleg naar de buitenwereld. 'Percentages kunnen hard zijn, maar soms valt de ernst mee of is de oorzaak gemakkelijk te verhelpen.'

Dat de sector zelf aan een welzijnsbeoordelingssysteem werkt, vindt Smeenk positief. 'Als Van Drie het kalfsvlees voorzien krijgt van een ster van de Dierenbescherming door zelf de regie te nemen en discussies te voeren, is er voor ons als melkveehouderij ook nog wel wat werk te doen.'